

פרק כ"ה.

המנהגים השונים בירושלם ובאר"י

ארץ ישראל, ביחוד ירושלם, שהיתה והנה ארץ ועיר לקוטאית מכל עדות ישראל, יש בה כאמור ממנהגי כל העדות בישראל. והספרדים (הפורטוגזים) נוהגין עפ"י רוב במנהגי ודיני מרן הב"י. והאשכנזים עפ"י מרן הרמ"א. חלק גדול מהאשכנזים מהווה עדת "הפרושים", הנקראים כך ע"ש הפרושים תלמידי מרן הגר"א מיסדי הישוב החדש באר"י, ונוהגין במנהגים רבים עפ"י הגר"א, ובכמה דברים נוהגים גם האשכנזים מנהגי המקום של מרן הב"י ודעימ'י, משום שזמן ידוע הי' הישוב באר"י רובו ספרדים, ובירושלם הי' זמן ידוע הישוב כולו ספרדי (מן שנת תפ"א עד תקע"ב שלא הי' רשאי יהודי אשכנזי להראות בירושלם לרגלי הנגישות והתביעות שתבעו ראשי הישמעאלים מעדת האשכנזים). וקהלות החסידים נוהגין בנוסחאות שלהן וגם מהם היו גדולים ממסדי הישוב החדש באר"י¹.

וידועים דברי הירושלמי בעירובין (ספ"ג ה"ט) שלח להו רב ייסא בתפלות אל תשנו ממנהג אבותיכם נוחי נפש (ומובא בהגהמ"י בסדרי תפלה להרמב"ם חלק נוסחי הברכות סק"ה, ומג"א רס"י ס"ח). וכתבו בשם האר"י הק': המנהגים שנהגו בשרשי התפלה אין לשנות כי י"ב שערים נגד י"ב שבטים וכל אחד יש לו שער שלו (ומובא במג"א שם ובפאה"ש ס"י ג' ס"ק ל"א).

א. מעניני תפלה:

א) הספרדים מתפללין מנחה סמוך (קודם) לשקיעת החמה ומיד (בזמן השקיעה) מתפללין ערבית (וראה טוש"ע רל"ג וכבר האריכו בזה). ובערב שבת גומרין הם תפלת ערבית בעוד השמש על הארץ (וראה טוש"ע רס"ז). וקורין ק"ש

(1) בשנת תקל"ז החלו עשרות משפחות חסידים, שלש מאות נפש, לעלות לאה"ק מתלמידי המגיד ממזריץ ורבו הבעש"ט וחסידיו בעל התניא זי"ע שהתיישבו בצפת וטבריא. מראשוני עלית החסידים לאר"י נמנים הגאונים ר' מנחם מנדל מוויטבסק, ר' ישראל מסלוצק, ר' אברהם כץ מקליסק, ר' אברהם מאיר מלאדי, ור' חיים איסר ממוהליב ועוד. ועלית ראשוני האשכנזים פרושים מתלמידי הגר"א זי"ע החלה בשנת תקס"ט עלו אז שבעים נפש לצפת. הראשונים היו הגאונים ר' מנחם מנדל משקלאוב (תקס"ח) ר' הלל משקלאוב (תקס"ט) ור' ישראל משקלאוב (תק"ע). כן עלו בתקס"ט הגאונים ר' סעדי ממוהליב ר' יהושע השיל מביחוב ישן ר' ירמיה מוילנא ר' אברהם דיין משקלאוב ר' זלמן לוריא ור' יצחק מחסלבין ועוד.

ולירושלם עלו הראשונים אשכנזים פרושים וזה בשנת תקע"ב. אמנם ר' הלל משקלאוב עלה לירושלם באלול תקע"א אבל עד תקע"ב התפלל במנין הספרדים.